

Şehrin **Yeniğün** GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Şehrin Şafızası

CİLT: 4 • SAYI: 3

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

7 OCAK 2022 CUMA

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

BİR ÇOCUK HİKAYECİSİ
FATMA TUTAK

KONYALI ÇOCUK HİKAYE YAZARI: FATMA TUTAK

ANUŞ
GÖKCE

Sevgili okurlarım! İnsanın kadri ve kıymeti yaşarken bilinmeli ve takdir edilmeli diye düşünüyorum. Konyalı yazar ve bilim adamlarının yeterince tanıtıldığını ve takdir edildiğini söylemek zordur. Ben dergimizin muhtelif sayılarında bazı yazarlarımızı ve ediplerimize, şairlerimize yer vermeye çalıştım. Fakat bu sistematik bir çalışma değildi. Bu yıl sizlere daha sistemli ve düzenli olarak Konyalı veya Konya'da yaşayan yazar ve şairleri belirli aralıklarla tanıtmaya çalışacağım.

Bu yılın ilk konusu ömrünü çocuklara adanmış, onlar için bir şeyler yapmaya çalışan ve kalemini bu konuda oynatan Fatma Tutak olacak.

FATMA TUTAK KİMDİR?

Fatma Tutak imkânsız başarıyan bir yazar, bir annedir. Hayatı imkânsızlıklarla doludur. O, her şeye rağmen yılmamış, olayları zorlamış, dik durmuş ve rüzgârın yönünü kendine çevirmesini becerebilmiştir.

Fatma Tutak İbrahim ve Mükerrrem Darcı çiftinin üçüncü çocuğu olarak 1978 yılında Konya'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini babasının mesleği gereği çeşitli yerlerde tamamladı. Liseden sonra elde olmayan nedenlerle okulu bıraktı. Ama içindeki okuma arzusu onu bırakmadı. Yıllar geçtikçe okumaya olan açlığı ve aşkı attı. 2000 yılında girdiği Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2014'te mezun oldu.

Fatma Tutak, gönül verdiği yazarlık mesleğine sağlıklı adımlarla ilerlemek için sadece okul bitirmenin yetmeyeceğinin farkında olan biri. 2000'li yılların başından itibaren kendini okumaya verdi. Hayatını kitaplara ve okumaya adadı.

En büyük arzusu sınıf öğretmeni olup,

çocuklarla haşır neşir olmaktı. Öğretmenlik için pedagojik formasyon derslerini tamamlayan Tutak, KPSD' de iyi bir puan da almasına rağmen atanamadı. Bu özlemini çocuklar için hikâyeler yazmakla gidermeye çalışan Fatma Tutak, iddialı bir şekilde çocuk edebiyatına girdi ve başarılı bir şekilde yazı hayatını devam ettiriyor. İlk kitabı "**Tavan Arası Öyküler**"i 2014'te Palmiye yayınlarından çıkarttı. Bunu ikincisi "**Uçtu Uçtu Öykü Uçtu**" (2016) takip etti. Üçüncü kitabı "**İkizim Günlük**"ü 2018'de okuyucularıyla buluşturdu. Dördüncü kitabı "**Ezgili Günlük**" ise baskı aşamasındadır. Editörlük yaptı, çeşitli antolojilerde hikâyeleri yayınlandı. "**Kente Klark Çeken Öyküler**" isimli kitapta Konya ilini temsilen "**Düğün Yahut Cenaze**" adlı hikâyesi ile yer aldı.

İlk kitabı yayınlandıktan sonra yazar, Konya Yeniğün gazetesinde pek çok makale ve hikâyelere imza attı. Ayrıca Şehrin Hafızası, İLESAM, Tebeşir İzi gibi dergilerde öyküleri yayınlanan Fatma Tutak, halen Şehrin Hafızası isimli dergide yazılarına devam etmektedir. SEDEP ve KOP projelerinde yer alarak kırsal kesimdeki çocukları kitapla buluşturmayı amaçlayan çalışmalara iştirak etti.

Kariyerine başladığı çocuk edebiyatı üzerine yeni eserler kazandırmayı hedefleyen yazar, çalışmalarına hız kesmeden devam etmektedir. Mehmet Celaledin Tutak ile evli olan Fatma Tutak Rümeyda ve Ahmet Esat adında iki çocuk sahibidir.

İÇİNDEKİLER

• KONYALI ÇOCUK HİKAYE
YAZARI: FATMA TUTAK
ANUŞ GÖKCE
• BİR BAŞKA ÂLEM
MUSTAFA ÖZCAN

• KIŞ OTURMALARI, DERNEKLER
VE YÜZÜK OYUNU
TAYYAR YILDIRIM
• BİZİM KIŞLAR
SERPİL YALÇINKAYA
• HİÇ
FATMA TUTAK

Dil, edebiyat ve sanat anlayışı: Eserlerini sade bir Türkçe ve akıcı bir üslupla kaleme almaktadır. Çocuk edebiyatına yönelerek onlar için hikâye ve masal yazmaktadır. Müslüman Türk kimliğini çocuklara kazandırmak isteyen yazar, milleti oluşturan ve hayatını baki kılacak olan köşe taşlarını kitaplarında bir bir döşer. Sanatını toplum için yapan Fatma Tutak, kalemını çocukların emrine vermiş, onların anlayacağı şekilde bazen hayvanları, bazen bitkileri birbirleriyle konuşturmuş bazen de insan ile bitkiyi ya da hayvanı konuşturmuştur.

ESERLERİNİN TANITIMI: TAVAN ARASI ÖYKÜLER

Tavan Arası Öyküler Fatma Tutak'ın ilk hikâye kitabıdır. İki 2014'te Palmiye yayınlarından, gözden geçirilmiş ikinci baskısı ise 2018 yılında Kent Kardeş Lotus Yayınlarından çıktı. "Ece ile Şule"de ablasını kıskanan küçük kızın kıskançlık sancılarını ve bebeğinin başına gelenler, ablasının kardeşinin üzüntüsünü karşısında ona destek çıkması, Şulenin yaptıklarından utanması ve bir daha ablasını kıskanmaması için kendi kendine söz vermesi gibi güzel davranışların çocuklara kazandırılması gibi konuları içermektedir.

"Kırmızı Balon"da ise bir doğum gününde sadece hediyeğin pahalılığına kıymet veren çocukların fakir arkadaşlarının hediyesiyle alay etmeleri ve Zeynep'in Ali'yi desteklemesi, çocukların hem Ali'den hem de Zeynep'ten özür dilemeleri karşısında affediciliğin ön plana çıkarılması gibi konuları irdeleyen emsalsiz kıymette bir eserdir. Doğruluğun, dürüstlüğün, vefanın, şükürün, akıllılığın, sabrın, metanetin, tüm canlıları sevmenin, emeğe saygının, merhametin ve yardımlaşmanın fazileti gibi konuların işlendiği diğer hikâyelerin başlıkları; **Sandık Kokan Anılar, Baskın ile Taşkın, Büyücü Cadı ile Kartal, Çilli Nuri, Marangoz ve Çırağı, Pasaklı Pakize, Sersem Sinan, Pırasa ile Karnabahar, İhtiyar Adam ile Kelebek.**

UÇTU UÇTU ÖYKÜ UÇTU

2017 yılında Kent Yayınlarından çıkan "Uçtu Uçtu Öykü Uçtu" adlı ikinci hikâye kitabında Fatma Tutak birbirinden güzel on üç hikâye ile minik okuyucuların gönül dünyalarına merhaba demektedir. "**Bakkalın Kehaneti**"nde halk inanışlarına, atasözlerine, insanların birbirlerine gösterdiği sadakat, vefakârlık ve merhamet duygularına, bazı tesadüfî olayların abartılmasıyla insan fitratının

nasıl değiştiğine dair örneklerle dolu ibret alınacak bir hikâyedir. "**Ece Meran**"da ise değişik bir Kız Kulesi hikâyesiyle karşı karşıyayız. Burada yılan yavrusuna merhamet eden bir kraliçenin merhameti hak etmeyene bir varlığa fazla merhametinden dolayı hayatından olmasına dair masal tadında öğütlerle doludur. Hikâyelerini masallar, atasözleri, oyunlar, tekerlemeler, türküler ve şarkılar ve efsanelerle süsleyen Fatma Tutak'ın kitabındaki diğer hikâyelerinin başlıkları ise şöyle: **Uçurtma ve Koca Dev, Kırmızı Bisiklet, Titiz Ahmet Usta, Yazar Ne yazar, Yol Arkadaşım, Bir Tatlı Huzur, Ütopya, Hayal Bahçesi, Sırlı Ayna, Eylülle Gelen, Akköylü Mehmet.**

İKİZİM GÜNLÜK

2018 yılında okuyucularıyla buluşturan Tutak, bu konuda ne kadar iddialı olduğunu yayıncılara ve kitapseverlere ispat etti. Kent Kardeş, Lotus yayınlarında çıkan kitapta Fatma Tutak, çocuklara günlük tutmanın önemini kavratmak, güzel davranışları kazandırmak, meraklı ve inceleyen bir nesil yetiştirmek ve onların hayal dünyalarını hikâye ve mitlerle zenginleştirmek ister. Türk çocuklarının tarihini ve milletini çok sevmesi için onları Artvin'den Isıköl'e kadar uzanan bir seyahate çıkarır.

Şimdi sizlere kişileştirme sanatının bolca kullanıldığı, bitkinin bitki ile insanın bitki ile konuşturulduğu bir hikâyesini kısaltarak aşağıya alıyorum.

PIRASA İLE KARNABAHAAR

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde geniş arazileri olan ve halkı çiftçilikle uğraşan bir kasaba varmış. Kasaba halkı bu geniş tarlaların bir kısmına arpa, buğday, çavdar gibi tahılları, diğer kısmına pırasa, karnabahar ve ıspanak gibi sebzeleri ekerek geçimlerini sağlamış.

Günlerden bir gün kasabanın çocukları bu ekili arazilerin yanından güle oynaya geçerken içlerinden bir tanesi sebzelerden şikâyet ederek:

-Şu işe yaramaz sebzelere bakın hele, güzelim başakların yanında nasıl da büyümüşler. Bence onlar tarlalarımızda boşuna yer kaplamaktan başka bir işe yaramıyorlar, demiş.

Arkadaşı onu desteklemiş:

-Bence de bu sebzeler çok gereksiz! Ne diye büyüklerimiz bunlarla uğraşıp zaman kaybederler ki?

Bir üçüncüsü:

-Doğru söylediniz, ben de size katılıyorum.

Hatta bir gün annem şu karnabaharı pişirirken evin içini çok kötü kokular sarmıştı. Akşam bana ondan zorla yedirmişti. Bu da benim hiç hoşuma gitmedi, demiş.

O sırada tarlada yemyeşil yapraklarıyla güneşe gülümseyen pırasa ve karnabahar, kendilerini kötüleyerek yanlarından geçen çocukların bu sözlerini işitip çok üzölmüşler. Pırasa kızgın bir şekilde yerinden fırlayıp yandaki tarlaya ıspanak ve yer elmasının yanına giderken karnabahar arkasında seslenmiş:

-Ne oldu, nereye gidiyorsun?

Pırasa öfkesinden yapraklarını sıkarak cevap vermiş:

-Şimdi görürsün.

Karnabahar, pırasanın cevabı karşısında iyice meraklanmış. Az sonra pırasa yandaki tarlanın sınırına ulaşmış. Öfkeli bir ses tonu ile sebzeler seslenmiş:

-Hey arkadaşlar, hepimiz beni dinleyin! Az önce olanları duyunca bakalım ne diyebilirsiniz?

Patates ve ıspanak, pırasaya merakla sormuşlar:

-Ne oldu, bize ne söyleyeceksin?

Pırasa öfkeli tavırını sürdürerek arkadaşlarına:

-Kasabanın haylaz çocukları bizi hiç sevmiyorlarmış. Varlığımız bile onları rahatsız ediyormuş. Hatta bir tanesi zavallı karnabahara neler söyledi bir bilseniz, diye yakınmış.

Diğer sebzeler bu olanları duyunca bir araya toplanmışlar. Aralarından birini seçip sebzeler kurulu başkanı kerevize göndermeye karar vermişler. Durumu haber alan başkan kereviz hemen yeni bir kanun çıkarmış. Yardımcıları lahana ve şeker pancarına bu kanunu bütün sebzelere duyurmalarını emretmiş. Söz konusu kanunda yer alan maddeler şöyleymiş:

*Bundan böyle yeni bir emre kadar hiç bir sebze topraktan başını çıkarmayacak.

*Her sebze tohumlarını toprağın derinlerinde koruma altına alarak dışarı bir tek filizin dahi çıkmasına izin vermeyecek.

Bu kanun maddeleri tüm sebzeler tarafından memnuniyetle karşılanmış.

...İhtiyar sesin geldiği yöne bakmış. Toprağın üstündeki karnabahar filizinin kendisi ile konuştuğunu görünce çok şaşırılmış. Kekeleyerek cevap vermiş:

-Bana seslenen sen misin küçük filiz?

-Elbette, şimdi sen benim soruma cevap ver. Neden böyle üzgünsün?

Yaşlı adam gözyaşlarını silerek anlatmaya başlamış.

Benim Emre isminde bir torunum var. Uzun zamandır hasta. Doktorlar daha fazla vitaminsiz kalırsa iyileşemeyeceğini söylüyorlar. Aslında kasabadaki pek çok çocuk aynı durumda; hepsi de yeterli vitamin alamadıkları için hastalandılar.

...(Fatma Tutak, Tavan Arası Öyküler'den kısaltarak alıntı yapılmıştır.)

BİR BAŞKA ÂLEM

Refî Cevad Ulunay'ın (1890 Şam-4 Kasım 1968 İstanbul) uzun bir yazarlık hayatı vardır. Vefatı İstanbul'da olmuş ama vasiyeti üzerine Konya'daki Üçler Mezarlığına gömülmüştür. Mevlevî bir yazar olduğu bilinmektedir. Eşi Mualla Hanım 31 Temmuz 1976' da vefat etmiş ve rahmetli Ulunay'ın yanına gömülmüştür.

Refî Cevad Ulunay'ın Mualla Hanım'a ithaf ettiği bir romanı vardır: Bir Başka Âlem. Eser, İstanbul'da Ak Kitabevi tarafından 1964 yılında basılmıştır. 280 sahifelik olan bu romanın başında Ulunay'ın şu sözleriyle karşılaşılmaktadır:

"Bu kitabımı refikam Mualla Hanımefendiye arz ü takdim eyliyorum. "Bir Başka Âlemi" in azamet ve samimiyetini bana o ilham eyledi, eser benim değil, onundur." Altında 1964 tarihi ve M. R. Cevad Ulunay imzası vardır.

Eser, Murat adında tasavvufa gönül vermiş bir insanı anlatır. Daha doğrusu tasavvuf-ta ilerlemek isteyen bir müridin hikâyesi söz konusudur. Murat feleğin çemberinden geçmiş, hayatında görmediği kalmamıştır. Birinci Dünya Harbi'nde İngilizlere esir düşmüş, onlar da Murat'ı Hindistan'a esir kampına göndermişlerdir. Harpten sonra serbest bırakılmış, fakat genç adam memleketine dönmemiş, bir süre bu esrarlı dünyayı gezmek, görmek istemiştir. Kalküta, Bombay, Madras, Bemgalor gibi büyük şehirlere gitmiştir. Paraca sıkıntı çekmemiştir. Çünkü Hindistan Müslümanları gittiği yerlerde ona iş vermişler yatacak yer temin etmişlerdir. Hindistan'ın resmi lisansı olan İngilizceyi zaten esarete öğrenmiştir. Ayrıca Urduca da konuşmaktadır. (s.7).

Genç Murat'ta bu hevesi görenler onu zaviyelere, tekkelere gönderirler, kendilerinden fevkalade ahval gösteren şeyhlerle görüştürürler. Şeyh Sindibâd-i Mağribî'yi tavsiye ederler. Aslında bu şeyh için çok uzak memleketlerden gelenler vardır ama o çok az kişiyi kabul etmektedir. Murat da şansını dener. Herkes bu şeyhe hürmet göstermektedir. Murat, tepeler aşar, yamaçlar çıkar. Nihayet onu bir kovuğun yanında bulur. Şeyh Sindibâd tatlı bir sesle, "Murat'ın muradı nedir?" der. Bu tanışmadan itibaren Murat, şeyhin kerametlerine tanık olur, ondan himmet istediğini söyler.

MUSTAFA
ÖZCAN

Şeyhin sözleri son derece anlamlıdır: "İnsanoğlu gayrdan himmet beklemez, sen istediğin himmeti kendi cevherinde ara"(s.9). Öteki de kendisini kapısından eli boş döndürmemesi için yalvarır. Şeyh, ona artık gitmesi gerektiğini, toplumda vazifeleri olduğunu hatırlatır. Onun yanında daimi olarak kalmak istese de kabul edilmez. Ancak birkaç gün kalabileceği söylenir. Orada yaşadığı bazı olaylardan Şeyhin, hediye, para, nezr vesaire kabul etmediğini görmüştür. Gönül kapısı kapalı olanlara görünmez. Yazar bu vesile ile Şeyhin fevkaladeliklerini anlatır. Şeyh de Murat'a bunların bazılarını gösterir. Nihayet Murat'ta kabiliyet gördüğünü belirterek şöyle der:

"Taşa tohum ekilmez. Herhangi bir tohum için evvela toprak lazımdır. O toprak da ya çorak olur, mahsul vermez yahut mümbit olur, iyi mahsul verir. İnşallah sen ekilen tohumu semeresiz bırakmazsın" (s.18). Daha sonra ona memleketine dönmelerini, dünyayı sevmesini, iş güç sahibi olmasını öğütler, hatta dünyayı sevmemenin Allah'a karşı nankörlük olacağını söyler. (s.18).

Murat'a memleketinde iş kurması için, başlangıç için beş altı kıymetli taş verir. O günden sonra bu para hiç azalmaz. Vapurla memleketi İstanbul'a döner. İlk işi kalmak için Sirkeci'de bir otel bulmaktır. Memleketi terk edeli uzun seneler olmuş, gerek harp, gerekse esaret senelerinde soyundan sopundan haber alamamıştır. Vapurdan koltuğunda ipile sınıksı bağlanmış bohçasıyla inmiştir. Kendisini karşılayanlar yoktur. Zaten ana baba bir, bir kız kardeşinden başka kimsesi bulunmamaktadır. Sirkeci'de bir otele yerleştikten sonra Sağıgüzel'de oturan kız kardeşini arayacaktır. Aslında otelde kalması için nüfus kâğıdına bakarlar. İşte o zaman okuyucu, burada, babasının adının Sıtkı, annesininin ise Hatice olduğunu öğrenir. s.28). Zar zor kız kardeşinin evini bulmuştur. Kardeşi Gümrük memuru Nafiz Efendi ile evlidir.

Kız kardeşi, mahallede, Dikişçi Hayriye diye tanınmaktadır. Hayriye, ağabeyini öldü sanmıştır. Kendisi yoksuldu. Mektebe giden iki çocuğu vardır. Murat'ın çok parası olduğunu zannederler. . . Gümrük bekçisi Nafiz Efendi de çok para kazanmamaktadır. Murat'ın gelişi, onları telâşlandırır. Ölen annelerinden kalan eve ortak olduğunu düşünürler. Ancak yıllardır birbirini özlemiş olmalarına rağmen, Hayriye ile kocasının geçim dertlerinden, ev hissesinden, pansiyon parasından bahsedilmesini hoş karşılamaz. Onlara evdeki yarı hissesini karşılıksız olarak kendilerine vereceğini söyler. Hissenin Hayriye Hanım'a itikali için girişimlerde bulunmalarını belirtir ve ertesi günü eniştisi Nafiz Efendi'yle buluşacağı yerii kararlaştırır. Çok geçmeden de gerekli imzayı verir.

Murat'ın asıl niyeti bir çiftlik almak ve orada yaşamaktır. Kaldığı otelin sahibi bunu duyunca devreye girerek komisyon almak şartıyla ona bir çiftlik bulmaya çalışır. Eserde uzun uzun çiftliğin nasıl satın alındığı anlatılmıştır. Bu arada Mısır'da arazileri olan bir prence ait olan bu çiftliğin yanaşma, kâhya gibi görevliler tarafından nasıl heder olduğu nakledilir. Prens'in çevresindeki alavereci, dalavereci kişiler tarafından oluşturulan soygun düzeninin nasıl işlediği gözler önüne serilir. Murat'ın kararlı tutumu sonucunda çiftlik uygun bir fiyatla onun olur.

Burada Murat'ın büyük yardımcısı, yol göstericisi, Hacı Gaffar Efendi'dir. O, Şeyh Sindabâdi'nin Türkiye temsilcisi gibidir. Murat'ın her ne yaptığından haberdardır. Kırk yaşlarındaki kâtibini yollayarak Murat'ı çağırır. Hacı Gaffar Efendi'nin ticarethanesi, Çakmakçılarda Asmalı Han'dadır. Murat, o zamana kadar Hacı Gaffar Efendi'yi tanımamaktadır. Hacı Gaffar, tasavvuf ehlidir. Bir bakıma Murat'a hem yol gösterir, hem onu eğitir. Tasavvuf hakkındaki derin bilgisi, insan olarak tutum ve davranışı, çevresinde gördüğü saygı ve hürmet şaşılacak derecededir. Hacı Gaffar, çiftliğin satın alınmasında yardımcı olur. Murat'tan, Hindistan'dan getirdiği emanetleri(değerli taşları) alır, bunların bir kısmının nakde dönüştürülmesi gerektiğini söyler. Murat'ı, Kapalıçarşı'daki kuyumculara yollar, Samik Efendi adlı Ermeni asıllı tanınmış kuyumcuyu Asmalıhan'daki dükkânına çağırır. Samik Efendi'nin konuşmalarından, Hacı Gaffar'a büyük saygı duyduğu anlaşılır. Kuyumcu Samik Efendi, hepsi birbirinden güzel olan bu taşların değerini anlatır. Nasıl

nakde çevrileceğini belirtir.

Öte yandan Murat, satın alacağı çiftliğı gider. Çiftlik, Alemdağı civarındadır. Anadolu Hisarı tarafına çıkar, oradan taksi ile gidilir. Çiftlik son derece bakımsızdır. Ağaçları, harabe binaları, pislik içindeki avlusu ile dikkati çekmektedir. Kâhya Feyyaz Bey'in hiçbir şey umurunda değildir. Her fırsatta çiftlikten bir şeyler satmaktadır. Çiftliğin korucusu da vardır. Ahırlar, diğer binalar, bir yana İsviçre'den getirtilen cins ineklerin birisi hariç hepsi de elden çıkarılmıştır. Geri kalan o biri de hastadır, yatmıştır. Kalkmamaktadır. En önemlisi bir deri bir kemik kalmıştır. Prens iki traktör almıştır ama işletilmemektedir. Hurda halinde dururlar. (s.86) Biçerdöver de parça parça satılmıştır.

Burada en ilgi çekici nokta, çiftliğin Murat'ın eline geçmesinden sonraki halidir. Çiftlik onun elinde âdeta bereket saçar. Çiftliğin kendine özgü kuralları vardır. Olayların akışı esnasında bu kuralların ne olduğu anlaşıl-maktadır: Murat hayvanları seven bir çiftlik sahibidir. Onlara şefkatle davranılmasını ister. Hayvanları sever, başlarını okşar, onlarla konuşur. Hayvanın insanın dilinden anlamadığını bilir ama yine hayvanın iyi muameleden, sevgiden, okşamaktan anladığını söyler. Nitekim o bakımsız inek, onun şefkatli sözlerini anlamışçasına ayağa kalkacak ve normal hayatını yaşayacaktır.(s.167)

İnsanlara davranışı da böyledir. Herkese sorumluluğunu hatırlatır, karşısındakine güven verir, elemanlarının çekiştirilmesine izin vermez. İki yıldır maaşını alamayan insanlara acır, eski çalışanlardan ikisini çiftlikte tutar. Hatta bekçi Zeynel'e eskisinden daha fazla maaş vereceğini bildirir. Korucu İslam Ağa ile onun yeğeni Bayram'ı da çiftlikte bırakmıştır. Ancak Feyyaz'ın davranış ve hareketlerini beğenmez. İşe yaklaşımını sevmez, eskiden beri Prens'e hizmet etmesine rağmen, ona ihanet ettiğini görmüş, hatta oradakilerden çeşitli yanlışları duymuş, bazılarına tanık olmuştur. Onunla yollarını ayırır. Feyyaz'ın çevredeki köylerde adı iyi anılmamakta, küfürleri, aldatmaları, insanlara kötü davranışları yaygın bir şekilde dile getirilmektedir.

Pınarlı çiftliğı mensupları arasında gammazlık yapanlara kızar, buna izin vermez. Onlara Feyyaz'ı çekiştirmelerini bir yana bırakmalarını, işlerine dönmelerini, gammazlıktan hoşlanmadığını ifade eder. Pınarlı çiftliğini, kalkındırmak için yapacağı şeyleri sıraya koyarak tespit etmeye çalışır.

Bir plân yapar. Önceliklerini belirler. Eski olan hiçbir şeyi atmaz. Onlardan yararlanmak niyetindedir. Binaların tamirinde, ahırların, samanlığın, kümeslerin yapımında kullanabileceğini düşünür. Bazı ihtiyaçları ise yeni olarak halledecektir. İki atlı bir araba, cins inekler gibi... İki yeni eleman ile (Satılmış ve Tahsin ile) yeni anlaşma yapar. Onlara hangi gün izin vereceğini söyler. Dışarıdaki işlerine karışmayacağına ama yanında, ahırlarda sigara içmeyeceklerini kesin olarak söyler. İçkiye tahammülü yoktur. İş bölümü yapar. Küfür, kötü söz, beraber çalışacakları arkadaşlar arasında geçimsizlik, dedikodu, kavga istemediğini belirtir. Hayvanlara sopa, kamçı vesaire gibi şeylerle vurulmasını yasaklar. Yanaşmanın elinde sopa veya kamçı taşımaya dahi tahammülü yoktur. Yanında çalışanlarda gördüğü her yanlış düzeltir, onlara doğrusunu öğretir. Biraz sonra bir otomobilden iki kişi iner. Gelenler Hacı Gaffar ile Vasil ustadır. Hacı Gaffar, Vasil ustayı getirmiş, hem çiftliği görmüş, hem de Murat'ı orada bile yalnız bırakmamıştır. Vasil usta, çiftliği gezer, yapılacak tamirat hakkında bilgi verir. Murat, tavukhane, ağıl, hamam dairesi, güvercinlik, mescit, avlunun bir tarafında geniş bir toplantı odası ister. Toplantı odasının büyük bir ocağı olmalıdır. Çiftliğin o günkü halinden Hacı Gaffar'ın hayal kırıklığına uğrayacağını düşünen ve "çok harap efendim" diyen Murat onun şu cevabıyla karşılaşır:

" Olsun... Ne çıkar? Dünya böyledir. Masureler harap olur, harabeler mamur olur. Bu harabe de inşaallah mamur ve âbâdan olur"(s.177)

Vasil usta, etrafı dolaşır, binalara bakar, demirleri inceler, hâsılı ne yapılması lazım geliyorsa tespit eder. Hacı Gaffar'ın söylediğine göre Vasil kalfa ciddi adamdır, ona her hususta itimat edilebilir"(s.177) Ne gibi binalar yapılacağı, nerelerin tamir edileceği, toplanma odasının nasıl olacağı, mutfağın nerede bulunacağı kararlaştırılır. İki hafta içinde işlere başlanır. En azından dört ay sürecek bir inşaattan bahsedilir. Murat, Vasil'den iyi bir elektrikçi, demirci, motorcu ve tesisatçı ister. Hacı Gaffar ve Vasil usta geldikleri araba ile öğleden sonra dönerler. Bu arada Feyyaz da eşyasını toplar, veda eder. Arkasından konuşacak olanlara "Yok İslâm Ağa, der, gıybet istemem. İyi adamsa kendine, kötü adamsa Allah ıslah etsin."(s.184):

Birkaç gün sonra "Pınarlı" çiftliğinde müt-hiş bir yapı faaliyeti başlar. Malzeme yüklü

kamyonlar konvoy halinde taş, kum, kireç, çimento, demir taşımaya başlar. İlk günleri, Vasil kalfa, genç kâtibi ile orada bulunur. Her kamyon şoförü, getirdiği malzemenin faturasını verir, bunlar sayılır, ölçülerek teslim alınır. Malzeme nakli tamamlanınca, Vasil kalfanın işçileri, ustaları ekip halinde gelmişler, önce geçici bir barınak yapıp, ertesi gün de işe başlamışlardır. Büyük bir zevkle çalışırlar, önce ahırların içi, dışı değişir. Yemlikler, akıntı yolları, yatak tahtaları, bölmeler tamamlanır. Kalfa inşaatta küçük bir kusuru bile affetmez. Gördüğü bir çarpıklığı anında yıktırıp yeniden yaptırır. Herkes ona karşı hürmetkârdır. İnşaat sürerken, Murat'ın istediği demirci, elektrikçi, motorcu Yani de gelir. Murat, onu hurda demirlerin yığıldığı yere götürür. Yanına verilen iki yanaşma ile bütün bu hurda yığını elden geçirilir. İşe yarayacak olanları ayırır. İki traktörün, üç su motorunun tamirden sonra işleyebileceği anlaşılır. Murat, Yani ustayı aylıkla tutar. Yani ustanın şartlarını da aynen kabul eder. Ondand bir atölye kurması için yararlanacaktır. Ayırdığı hurda demirleri de işe yaramayan hurda demirleri de sattıracaktır.

Üç ay sonra her şey tamamlanır. Prens kendine tahsis eylediği köşk, tanınmaz bir hale gelir. Kâhya'nın oturduğu daire hem yazhane, hem de kâtibin yatak odası haline konulur. Avlunun yan tarafında ufak bir mescit yapılır. Genç bir hafız hem müezzinlik görevi görür, hem de sabah, öğleden sonra yüksek sesle Kur'an okur. Namazlar cemaatle kılınır. Murat çiftlikte çalışanlardan hiç birisini namaz kılmağa zorlamaz. "Dinde zorlamak yoktur. Allaha olan borcunu eda etmek isteyen Müslüman namazını kılar, kılmazsa kendisi bilir" der(s.194). Yanaşmalar, ustalar kendiliklerinden Müslümanlığın farzlarını yerine getirirler.(s.194).

Pınarlı çiftliğinin maneviyat âlemi yanında bir de maddiyat âlemi vardır. Burada efendisinden en küçük işçisine kadar herkes eşittir. Hiç kimse ötekenden üstün değildir. Burada insanları birbirinden ayıran sadece görevleridir. Efendi efendiliğini, kâtip kâtipliğini, yanaşma yanaşmalığını bilir(s.195).

Murat, büyük bir yemekhane yaptırmıştır. İstanbul'dan getirtilen iyi bir aşçı her gün iki türlü yemek pişirir, öğle ve akşam yemekleri Murat da dâhil olduğu halde hep birlikte yenilir. İşçiler sofraya gelmeden yıkanır, masada herkes yerine oturur, aşçı sofranın ortasına koyduğu tencereden yemek dağıtır ve herkes besmele ile yemeğe başlar.

Yemek sonrasında kısa bir dua yapılarak Allah'a şükredilir, ondan sonra sofradan kalkılır. Murat'ın bu yemek âdâbı, bütün işçilerde ona karşı efendiliğin ötesinde bir hürmet meydana getirmiştir. "Ağa üzülür" diye düşünürler, görevlerini en iyi şekilde yapmaya çalışırlar.(s.195).

Bu yaklaşım, herkesin kendisine çekidüzen vermesini sağlamıştır. Yanaşmalar içinde artık hırpani kılıklı insan kalmamış, Murat'tan aldıkları izinle, pazara gidip kendilerine lüzumlu eşyayı temin etmişlerdir. Bazı bozuk karakterliler de çıkar. Onları ıslah etmeye çalışır, önce öğütler verir, sonra ihtar eder, davranışlarında beklenen iyileşmeyi göremezse yol verir. Murat'ın affedemediği suç içki ve geçimsizliktir. Bunlarda hiç şakası yoktur.

Bazen yemek bittikten sonra masa başında tatlı sohbetler yapılır, bu sohbetlerin ana konusu tarihe ait olaylardır. Murat'ın emri ile kâtip Necati okuma yazma bilmeyenlere ders verir. Korucu İslâm ile Zeynel hiçbir dersi kaçırmayan iki dikkatli öğrencidir(s.195).

Ahırlar zamanla dolar, yavaş yavaş satın alınan ineklerin sayısı yirmiye bulur. Hayvan sevgisi, Murat sayesinde bütün çiftlik halkına aşılmıştır. Murat kendini Pınarlı çiftliğine öyle vermiştir ki bütün mevcudiyeti orada toplar. Ektiği tohum meyve verir. Mandırası mükemmel işler. Çiftlikte hayvan adedinin çoğalması maaşlı bir veterinerin bulunmasına ihtiyaç gösterir. Veteriner Hüseyin Bey de aylıkla tutulur. Murat bir ara Hacı Gaffar Efendiyi ziyarete gider. Hacı Gaffar, ona yeni yeni telkinlerde bulunur. Hayvanlara çok bağılandığını görünce şöyle der: "Büyük hakikatın büyük kanunları vardır, bunlara boyun eğmek lazımdır. Mahlûkat fânidir, fâni olana bağlanılmaz.(...)Allah muhabbetini fikrinden, gönlünden çıkarma"(...) " O tasavvur ettiğin âlem, bundan ibaret değildir. Bütün mesele perdenin arkasını görmektir. Şimdiye kadar perde kalkmalı idi. (s.263)",(...)Tekâmül yolunda hiçbir şeye benliğini vermek suretiyle bağlanmayacaksınız. İnsani vazifelerini yapacaksınız, fakat Allah muhabbeti bunların hepsinin üstünde olacak(s.264)"

Hacı Gaffar'ın eline öper, çiftliğe döner. Ağır bir yükten kurtulmuş gibidir. Ahıra gider, hayvanları ayrı ayrı okşar, her zaman bir kere uğradığı yazıhaneye bu sefer uğramaz, odasına çıkar. Biraz sonra kâtipi Necati Efendi gelir. Necati'yi dinler, avans alanları, maaşları konuşur. Murat, avansları iptal etmesini, aylıklardan kesmemesini, herkesin maaşları-

nı tam vermesini, avansları ikramiye olarak göstermesini söyledikten sonra bütün çiftlik işçilerine birer maaş ikramiye verilmesini tembih eder. Sebebini sorunca, Necati Efendiye "Zannedirim bize bir seyahat göründü" der(s.268). Hizmetine bakan Hacı hemen bavulunu hazırlamaya başlar. Onu da istemez. Çiftliğe nasıl geldiye, öyle gidecektir. Elinde bohçayla gelmiştir, yine öyle gidecektir. Sabahleyin Hacı Gaffar'ın kendisini yazıhaneye çağırduğu haberi gelir. Heyecanlanır, giyinir, arabaya biner gider. Çiftliktekilere de "Ben bu akşam gelmezsem merak etmeyin" der(s.271).

Hacı Gaffar'a göre Pınarlı çiftliği bütün o havalide bulunan çiftliklerin en güzeldir. (s.273). Hacı Gaffar ona yolculuğa çıkacağını, emir beklediğini söyler. Murat, çiftlikten ayrılacağına üzülmez. Sevdiği hayvanlardan, kendisine inanan insanlardan ayrılması onda herhangi bir üzüntü meydana getirmez. Aksine "mülâki olacağı zatı düşündükçe sevinir, mutlu olur. Çünkü Yunus'u hatırlamıştır. "Mal sahibi, mülk sahibi/ Hani bunun ilk sahibi/ Mal da yalan, mülk de yalan/Var biraz da sen oyalan(s.270) İşte biz de oyalandık, biraz da başkaları oyalansın" diye düşünür.

Murat, Hacı Gaffar'a kendisinden sonra çiftliği ne yapacağını sorar: Hacı Gaffar, şunları söyler: "Pınarlı çiftliğinde büyük bir mektep binası yapılacak, yüz çocuğu yetiştirmek için bir teşkilat kurulacak, mektep yatılı mektep olacak. Çocuklar ilkokulu ve ortaokulu burada okuyacaklar. Buraya yalnız yetimler alınacaktır. Ve bu memleket için harplerde şehit olanların evladı tercih edilecektir". Bu haberlerden Murat memnun olur. Ayrıca Hacı Gaffar'a göre Pınarlı'da hiçbir şey değişmeyecektir. İnsanlar ve hayvanlar oldukları gibi muhafaza edileceklerdir. Kâtip Necati çiftliği, Murat'ın namına yürütecektir. Yapılacak mektebin adı bile hazır: Muradiye (s.275). Hacı Gaffar'ın elini öper, ayrılır. Çiftliğe döner, Hacı Gaffar'ın emrini beklemeye başlar. O akşam çiftliktekilerle helâleşir, iki gün sonra da vapurla gitmeden önce Asmalı han'da Hacı Gaffar'a veda eder. Hacı Gaffar zaten daha önce yolcunun biletini almıştır. Yanında biraz ekmekle bir testi su götürür. Hindistan seferini yapacak vapur limandan ayrılırken, Murat güvertede küpeşteye dayanmış bütün çevreyi kapsayan bir bakışla güneşin doğduğu tarafa bakarken ağızdan şu sözler çıkar.

Cânân elinin bülbülünün bağı göründü. (s.280)

Bu eser, bütünüyle tasavvufu anlatan bir eserdir. Tasavvufu öğrenmek isteyenlere rehber olacak mahiyettedir. Biz onun daha çok çiftlik olgusu üzerinde durduk. Ancak biraz da kişileri hakkında bilgi vermek gerekir.

Murat'ın ailesinden ortada bir kız kardeşi vardır. Onu eserin başında, Murat'ın Türkiye'ye dönüşünde görürüz. Yoksulluğu, alın teriyle geçinmeye çalıştığı, anneden, babadan pek bir şey kalmadığı anlaşılmaktadır. Eserde, iki odak noktası vardır. İlki Prens'in etrafında toplananlar. Bunlar çiftliği, Mısır'daki gelir kaynaklarını yiyip bitirmeye çalışan asaklardır. Çiftlikteki Kâhya Feyyaz, otel sahibi Raşit, Prens'in umumi vekili Hanefi Efendi, Karamanlı Sarraf Nikolaki Efendi, bu prensin etrafındaki yiyici takımdır. Çiftliğin satışı esnasında daha çok ortaya çıkarlar. En önemlisi de zaman zaman birbirlerine düşerler, birbirlerinin arkasından dedikodu ederler.

Murat'ı bu çiftlik işinde yönlendiren Hacı Gaffar'dır. Ona göre bu çiftlik tam değerinde satın alınmıştır. Murat'ın bu çiftliği hakkıyla tanzim edeceğine inanır. İyi pazarlık yaptığını belirtir. Çiftliği aç kurtların sardığını, onlarla iyi mücadele ettiğini bildirir. Bu durum onun yalıda, Prens'in yanında olup bitenlerden haberi olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Murat'a irşadın bahseder. Her insanın irşad edilemeyeceği kanaatindedir: "İrşad istidat ile olur, kayalığa ekilen tohum mahsul vermez" demektedir. Zaman zaman tasavvuf büyüklerinden, doğu edebiyatı kıssalarından ve eserlerinden söz eder. Müthiş bir tasavvuf bilgisi vardır. Yeri geldi mi Divan şairlerinden örnek beyitler okur. Ona göre Şeyh Zindabâd(Sindibâd) Murat'ta istidat görmüş ve onu Hacı Gafur Efendi'ye yollamıştır(s.114).

Sarraf Nikola da Hacı Gaffar Efendi'yi tanımaktadır. Murat'ın verdiği pey akçesine dair çekteki imzasını görünce birden şaşırır hatta derlenip toparlanır. Onun belirttiğine göre Hacı Gaffar Efendi çok varlıklıdır. İsterse çiftlikten başka Emirğân'daki yalıyı, hatta Mısır'daki Şubra çiftliğini dahi satın alabilir(s.121). Müslümanlarda bir söz vardır: Allah para kazanını sever. Murat, Nikola'nın bu sözünü şöyle düzeltir: "Evet, Allah helâl para kazanını sever."(s.121).

Hacı Gaffar, mütevazı bir evde oturur. Evi, apartmanlar arasında aşı boyalı ahşap sıradan bir evdir. Babasından kalan bu evde doğduğu, büyüdüğü, burada tekâmül merhalelerini geçirdiği için bu evi çok sevmektedir. Tamir ettirdiği zaman da eski şekil ve üslubunu de-

ğiştirmemiştir. (s.127) Eşi mazbut bir hanmefendidir. İki evlâdı vardır. Oğlu, Almanya'da tahsil etmektedir. Kızı ise bir hariciyecî ile evlidir. Yabancı memleketlerde. Arada bir gelip beş on gün kalıp giderler. Kâtibi Necati de onun gözetimi, denetimi altındadır ve onun eğitimiyle ilgilenmektedir. Nitekim hiç itiraz etmeden, Murat'ın çiftliğinde görev almıştır.

Eserde dikkati çeken bir kişi de Vasil ustadır. Bu da Hacı Gaffar'ın güvendiği insanlardandır. Vasil ustanın yanındakilerden birisiyle konuşan Murat ondan şu sözleri işitir:

"... Allah bu adama hidayet nasip etsin, iyi adamdır. Dürüst çalışsan seni evlâdından ayırt etmez, havyar kesersen, yalan söylersen, hile yaparsan yanında barınamazsın. Ama sana inanırsa kışık odununa, kömürüne, bayramlık elbise, hastalığında hekimine, ilâcına kadar düşündür. Ev kirasının, çoluk çocuğun nafakasının tasasını çekme, seni sıkıntıda bırakmaz. İş olsun olmasın. . . elini cebine sokarsan harçlığını bulursun."(s.185).

Yanında çalışanları parasız bırakmaz. Çocuğuna çocuğuna bakmayan, kazandığını içkiye, kumara veren adamdan hoşlanmaz. Vasil ustanın evi yoktur, kirada oturur. "Başkalarına ev yapmaktan kendime ev yaptırmaya vakit bulamadım" der. (s.185). Murat'a göre Kuyumcu Samik'ten, bina müteahhidi Vasil kalfaya kadar bütün bu temiz insanlar Hacı Gaffar'ın ışığına koşmuşlardır(s.185). Vasil ustanın bulduğu motorcu, tesisatçı, demirci Yani usta da aynı kumaşandır. İşinin ehlidir ve hile, hurda bilmez. Bunlara Murat'a hizmet eden Hacı'yı da eklemek mümkündür. O da son derece fedakârdır. Otel hizmetinden kurtarılması için yalvardığı, hatta maaş bile istemediğini söylediği Murat'a son derece bağlıdır.

Eserde bir iki dikkati çeken husus daha vardır: Romana bol bol hayvan hikâyeleri yerleştirilmiştir. Bu hayvanlar arasındaki konuşmalar ibretlerle doludur. Hayvanlar da çok çeşitlidir. Asıl önemlisi de hayvan sevgisinin sadece Murat da değil, giderek herkeste görülmeye başlamasıdır.

İkincisi ise Ref'i Cevad Ulunay, gerçekten bir çiftlik sahibi olmuştur. Pendik civarında Yunus'ta bulunan bu çiftlikte pek çok hayvan vardır. Abdi İpekçi 9 Aralık 1957 tarihli Milliyet Gazetesindeki köşesinde bu çiftlikten ve barındırdığı hayvanlardan uzun uzun bahsetmiştir. Murat Bardakçı da **Habertürk** gazetesinin 6 Eylül 2012 tarihli nüshasında bu çiftliği söz konusu eden bir yazı kaleme almıştır.

KIŞ OTURMALARI, DERNEKLER VE YÜZÜK OYUNU

**TAYYAR
YILDIRIM**

Şöyle geçmişe bir uzanıp, 1960'lı, 1970'li yıllardaki yani benim çocukluk ve gençlik dönemlerindeki kış gecelerinden, demek gezmelerinden söz edelim bu yazımızda.

O yıllarda köyümüzde kahvehane yoktu. Hoş hala da yok ya... Böyle olunca köyde yaşayan insanların; genci, yaşlısı, çoluğu, çocuğu uzun kış gecelerini kısaltmak, kendilerini eğlendirmek için birtakım adetler, gelenekler geliştirmişler.

Köylerde o tarihlerde özellikle küçükbaş hayvancılık yaygındı. Büyükbaş olarak bir çift öküz, bir de sağlıklı inek oldu mu yeterliydi. Ama neredeyse her evde elliden aşağı küçükbaş hayvan olmazdı. Hayvanlar kış günlerinde, eğer yoğun yağın kardan fırsat bulunur ise sabah yaylıma götürülür akşam eve getirilirdi. Yaz aylarından, samanlıklara doldurulan ot, saman ve özellikle de keçiler için kesilen meşe yaprakları hayvanlar için vaz geçilmez yiyeceklerdi.

Hayvanların yaylıma gönderilmesi, hemen ardından damlara yağın karın kürenmesi ve sonrasında yuvak(loğ)'larla dam yuvma', ahırların temizliği, hayvanların gece yemeleri için yiyeceklerinin hatıllara dökülme işlemleri bitirildikten ve akşam yemekleri de yenildikten sonra bu defa sıra; gençlerin, çocukların, yaşlıların kendilerini eğlendirme, vakitlerini geçirme ihtiyaçlarının giderilmesi işlemlerine gelirdi.

O zamanlarda, köyde ve çevremizdeki benim köyüme benzer birçok köyde "kahvehanenin bulunmadığını" yukarıda söylemiştim. İşte bu yokluğa çare üreten köyün insanları, 16-25 yaşlarındaki gençler için ayın, 25-40 ve daha yukarı yaşlarda bulunanlar için ayın, 18 yaşından küçükler için ayın olmak üzere dernekler oluşturulardı.

'Demek' deyince aklınıza, şimdi bizim bildiğimiz sivil toplum örgütleri gibi kuruluşlar gelmesin. Hani "dügün-demek" diye tabir ettiğimiz konunun içine giren geleneksel bir oluşumdur bunlar... Bu oluşumlar ne yazık ki bir tüzüğe sahiptirler ne belli bir kanuna tabidirler ne de bir üst kuruluşa karşı sorumluluk sahibidirler. Bu oluşumlar geleneksel adet-

lere ve kendine has sözlü kurallara uygun olarak oluşturulmuş geleneksel kurumlardır. Demek; 'derlenmek', 'toparlanmak', 'toplanmak' anlamlarına gelen bir anlamı içeriyor. Türk Dil Kurumu da bahse konu oluşumları; 'toplantı', 'dügün', anlamına gelen ifadelerle açıklamaya çalışmış...Derneğe katılım gösteren gençlerin ikamet ettikleri ve tabiri caiz ise eğer, 'köyün bir ucunda' bulunan evden başlanarak ve her akşam bir başkasının evinde olmak şartıyla, sırasıyla evlerde toplanılırdı.

Derneğe devam eden kişi sayısı diyelim ki yirmi olsun. Yirmi gün boyunca her gün farklı bir ev, bu gençleri ağırlar ve yirmi birinci gün sıra tekrar ilk toplanılan eve gelirdi. Bu böylece devam eder giderdi. Ta ki bahar aylarına kadar...

O akşam, hangi evde toplanılacaksa bu husus ev sahibince önceden bilinir, ikinci bir ikaza gerek kalmaksızın, o evin odası gündüzden evin hanımları ve kızları tarafından bir güzel temizlenir, havalandırılır, sobası yakılır, minderler, yastıklar güzelce serilir ve dizilir... Çay bardakları, sigara kül tablaları hazırlanır, çaydanlıklar sobanın üzerine konulur ve akşam yenilecek çerezler, yani nohut ve mısır kavurgaları, kışlık için yaz mevsiminde ilçedeki pazardan alınan; üzüm, leblebi, fıstık, fındık, leblebi şeker, elvan şeker, lokum, bisküvi ve meyve gibi yiyecekler hep önceden hazır edilirdi. Böylelikle akşamki demek sırasının eksiksiz olarak 'savılması' için gayret gösterilirdi.

Tabi en önemli husus da akşam oynanacak yüzük oyunu için 12 adet orta boy çiğ patates ve bir adet de bıçak, bir tepsi üzerinde hazır bulundurulurdu. Patatesler daha sonraki zamanlarda yerlerini kahve fincanlarına bırakmışlardır.

Köydeki insanların "yaş gruplarına göre dernekler oluşturduklarını" söylemiştik. Daha yaşlı kesim genellikle sohbet, çay içmek, evlerde ne bulunursa ikramlardan tatmak amacıyla toplanırlar ve onlar daha erken saatlerde dağılırlar ve evlerine giderlerdi.

16 yaşından küçükler de ebeveynlerinden izinli olarak buluştukları için onların dernekleri de erken saatlerde dağılırdı.

Mevzumuzun ana konusu, daha ziyade gençlerin oluşturdukları yani 18-25 arası bekârların dernek faaliyetleri üzerine olacaktır.

Bu grup gençler, dediğimiz gibi daha ziyade bekârlardan oluşurlardı. Bu kesim, derneklere sadece oyun oynamaz ya da bu ortamlarda vakitlerini geçirmek için bulunmazlar, çok daha farklı ve önemli sosyal faaliyetleri icra etmek için bulunurlardı.

Bu gençlerin, düğünlerde düğün sahibine yardımcı olma görevleri en başta gelen görevleriydi. Düğün evinde misafirlere ikram edilen düğün yemekleri hep bu gençler marifetiyle sofralara dağıtıldı. Düğün odunu yine bu gençler tarafından dağdan kesilerek eşekler vasıtasıyla düğün evine getirilirdi. 'Çalgıcılar' düğün boyunca köy önlerinde ve harmanlarda çalar söylerlerdi. Düğün evinden yastık, minder, kilim gibi sergi araçları bu alanlara, bu gençler vasıtasıyla götürülür, çalgıcıların eksiksiz bir şekilde ağırlanması bu gençler tarafından yapılırdı.

Düğünde dikilen ve düğün boyunca düğün sahibinin evinde gönderde duran ve köye gelen misafirleri karşılamak içinde öncülük eden bayrak hep bu gençler vasıtasıyla taşınır, bu merasimler bu gençlerce icra edilirdi. Bu bayrağı düğün boyunca taşımakla görevli olan "bayrakçı" yine bu gençler arasından ve bu dernek organizasyonları yardımıyla oylama yapılarak seçilirdi. Düğün bitiminde bütün bu hizmetler karşılığında düğün sahibinden harçlık almak için yapılan gösteri yani bayrakçının yanında yürüten bir gencin numaradan vurulma sahnesi ve düğün sahibinin bu ölüyü gençlere yaptığı bağış ile diriltmesi gösterileri, hep bu gençler tarafından sahneye konurdu. Bu konuların her biri ayrı bir anı, ayrı bir yazı konusudur. Onun için burada derneklerin ve gençlerin görevleri kısaca konu başlıkları halinde anlatılmıştır.

Bu derneklerin müdavimleri olan gençler, akşam yemeklerini müteakip o gün dernek sırası olan eve toplanırlardı. Önceden gelenler yerlerini alır ve her gelen kapıdan girişte "selamünaleyküm" diyerek selam verir ve içeridekiler mutlaka ayağa kalkarak yeni gelene yer gösterir ve tekrar hep birlikte otururlardı. Daha sonra herkes sıra ile yeni gelene doğru dönerek ellerini de göğüslerinin üzerine

doğru götürerek ismini de söyleyerek mesela "merhaba Mehmet" diyerek, yeni gelen kişi de yine "merhaba Ahmet" diyerek herkese ismi ile karşılık vererek merhabalaşırlardı. Bu durum son gelen kişiye kadar devam ederdi.

Sayı tamamlandıncaya kadar sohbetler edilir, şakalar yapılır, böylece sayı tamamlandıncaya asıl faaliyetlere geçilirdi. Ev sahibi olan genç, oyunlara girmez o, sadece hizmet ederdi. Çayları demler, dağıtır, boşları takip eder, tekrar doldurur, dolan küllükleri boşaltır, ikramları, su isteyenlerin sularını hazırlar ve dağıtırdı. Sobanın sürekli olarak yanmasını ve evin sıcak kalmasını da o sağlardı.

O tarihlerde hemen hemen bütün gençler sigara içerlerdi. Üstelik oturdukları odada hep birlikte sigaralarını yakar ve dumandan, evdekiler birbirlerini zor görürlerdi. Ortalık 'kör duman' olurdu. Herkesin önünde bir kül tablası, bir çay bardağı, orta yerde ise ikram tabakları olur odanın ortasında neredeyse ayak basacak yer kalmazdı. Evin sahibi genç, odanın içinde hizmet eder iken, labirentten geçer gibi çok dikkatli bir şekilde dolaşmak zorundaydı.

İkramlar bittikten sonra yüzük oyununa geçilirdi. Daha önceden bir tepsi içine hazırlanan 12 adet patates birbirine benzeyecek şekilde soyulur ya da soyulmadan bir tarafı düzgünce kesilerek ve içi oyulurdu. Nohut büyüklüğünde bir de "yüzük" denilen patates parçası hazırlanırdı.

Orada bulunanlar iki gruba ayrılır ve kura çekilerek yüzüğü ilk olarak hangi grubun saklayacağı hususu tespit edilirdi. Kurayı kazanan ekibin içinden birisi tepsiyi alır ve sakladığı yüzüğü hiçbir kimsenin görmemesi için odanın gerisinde hemen hemen her yerde bulunan yük bürgüstünün arkasına yani

yüklüğe girer ve yüzüğü saklayarak geri döner ve topluluğun ortasına tepsiyi bırakırdı.

Rakip ekibin her bir ferdi bir patatesi kaldırarak boş olanları çekmeye çalışırdı. Yüzüğü ya ilk çekişte ya da sondan bir önceki çekişte bulmak, oyunun kazanılmasını sağlardı. Yüzük, ilk patateste bulunamazsa eğer, sondan bir önceki patates çekilişine kadar boş çekenler, sevinçlerini göstermek için yüksek sesle bağırırlardı.

Zira ilk çekişten sonraki patateslerin altına boş olması gerekirdi. Eğer arada bir yerde yüzük bulunursa o çekişe kadarki patates sayısı kendi hanelerine yazılır ve oyunun değerlendirilmesi bu sayılarla yapılırdı.

Bu çekişlerden on tane patates boş çıkar ve sadece iki patates kalırsa doğal olarak, bu son iki patatesin altındaki yüzüğün bulunma ihtimali yüzde ellilik bir orana yükselir ve asıl heyecan bu bölüme yığılırdı. İşte bu son iki patatesin bir tanesinin içindeki yüzüğü, sondan bir önceki çekişte bulmak, 'oyunu kazanmak' anlamına gelirdi. Yüzük, son patatesin altında kalmışsa eğer, yüzüğü arayan taraf 'oyunu kaybetmiş' sayılırdı.

Burada çok önemli bir püf noktası vardı. Ekiplerden yüzüğü saklayan şahıs bazen yüzüğü hiçbir patatesin altına koymazdı. On iki patatesin altı da boş olurdu. Ama bunu sadece saklayan bilirdi. Doğal olarak ilk çekilen on patatesin boş çıkma ihtimali yüzde yüzdü. Bu bir uyanıklıktı ama üzerinde de çok büyük riskler barındırırdı.

Söyle ki;

Eğer 12 patatesin altına da yüzük konulmamışsa, ilk on yüzükten sonra kalan iki patatesten birisi daha çekilmiş ve yine yüzük çıkmamışsa "oyun zaten kaybedildi" anlamına geliyordu. Burası tamamı. Ancak, oyunu

kaybeden ekip son patatesin altında yüzüğün olup olmadığını kontrol etme kararı alır da o son patatesi de kaldırır ve yüzüğün orada olduğu görülürse bu bir güvensizlik anlamı taşırdı ve verilen cezanın iki katına razı olduğu anlamına gelirdi. Yok, eğer o son patatesi kaldırmazsa normal cezaya razı olmuş demektir.

Yine bunun tersi bir durumda yani o son patatesi de kaldırma kararından sonra onu kaldırır ve altında yüzüğün olmadığı tespit edilir ise aldıkları normal cezadan da kurtulur bu uyanıklığı yapan ekibin iki kat ceza almasına sebep olurlardı. Zira burada bir yanıltma durumu söz konusuydu ve 'ceza-i müeyyide' gerektirirdi. Ama bu yanıltma konusu da oyunun farklı, heyecanlı ve gizemli bir tarafıydı aslında...

Oyunu kaybedenlerin cezası genellikle önceden belirlenirdi. Bu cezalar ya 'düğüm yapılmış havlularla ellerine acımasızca vurmak' ya da 'lokum, bisküvi, kuru üzüm, çerez ya da meyve alma cezası' olarak uygulanırdı. Tabi bunların miktarı önceden belirlenir ve 'normal ceza' ya da 'iki kat ceza' oranları da buna göre tespit edilirdi.

Neredeyse her yöremizde oynanan ama kurallarında ve oynanış biçiminde bazı farklılıklar gösteren "yüzük oyununun", Seydişehir Oğlakçı Köyü ve civar köylerde nasıl oynandığını ve uzun kış gecelerinin, eski tarihlerde nasıl geçirildiğini sizlerle paylaşmaya çalıştım.

Bu ve benzeri güzel anılarla yaşamaya devam ediyoruz. Bu yazımı okuyan yeni nesil bu konularla ne kadar ilgilenseler bilemem ama ben ve benim yaşımdan büyük olanların yazıyı okurken gözlerinin dalıp gideceğine inanıyorum. Zira onların içinde yüzük oyununu oynamayan neredeyse yok gibidir.

Ah o kış geceleri...

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

ÜRETMEYEN TÜKETMEK

Demişler, hazıra ne dağ dayanır, ne de deniz.

Yazık ki bizler üretmeden tüketenlerdeniz.

(Ahmet Sevgi)

BİZİM KIŞLAR

Geçtiğimiz hafta sonu evimiz bereketlendi. Oğlumun üniversiteden iki arkadaşı birkaç günlüğüne bizde kalmaya geldiler. Gençler malum, dersleri ve sınav yoğunlukları azalınca hemen bir araya gelip bilgisayar, oyun, film vs. organizasyon yapıyorlar. Hoş görmek lazım...

Madem film izleyecekler, deyip mısır patlattım o akşam. Gölle, üzerine dövülmüş haşhaş, kenevir ve kırılmış ceviz. Çekirdek, leblebi, kuru üzüm, meyve, fındık içi, iğde, Mevlana şekeri, yağlı mısır, kavurğa, elma kakaı, kayısı kurusu ile çekirdeği vs. derken biraz da abarttım olayı.

Misafirler şehir dışından oldukları için, bizim uzun kış gecesi sofralarımızı göstermek istedim sanırım. Hazırladığım bu şeyleri emaye siniye döşeyip oğlanların odasına gönderdim. Bir İznir, diğeri Edirne' den gelen çocuklar, "**Bunlar ne böyle?**" diye şaşırışlar sofrayı görünce.

Ben gölleyi bildiklerini sanıyordum. Adını, gölle değil de, çoğu yörede farklı isimlendirildiği haliyle. "**Diş hediği, diş bulguru**" olarak da mı yemediniz hiç, dedim. Yok, ilk defa görüyorlardı. Şaşırarak yüzümüze baktılar.

"**Daha durun**", dedim "**Eğer filminiz bittikten sonra vaktiyle yatıp uyumazsanız bir de yat geber gelecek size...**" İyice şaşırıldılar, güldüştüler. Espri yaptığımı zannettiler.

Adı çok tuhaf gelmişti onlara "yat ge-

SERPİL
YALÇINKAYA

ber" in. Anlattım kulaktan dolma bildiklerimi gençlere;

"Konya'mızda uyumadan önce yenilen yemek 'yat geber' diye adlandırılır. Bu ismin konulmasının sebebi kısa bir hikâyeyle şöyle anlatılır: Adamın birisi gece yarısından sonra eve gelip, eşinden bir çorba veya kahvaltılık hazırlamasını ister. Kocasının bu hareketine kızan kadın, kocasına direkt bir şey söyleyemez ama içinden de "**Ye sonra da yat geber**" der. Ve adet haline gelen bu öğün 'yat geber' olarak isimlendirilmiş olur.

Hele eskiden şimdiki kadar abur cubur olmayan evlerde o an yenilecek hali hazırda bir yat geberlik yoksa ekmeğe yoğurt sürülürdü. Üzerine ne baharatlar varsa serpilir ve akşamdan kalan çay varsa ısıtılıp bol şekerli olarak, yoğurtlu ekmeğin yanında içilirdi.

Hatta bir türlü gitmek bilmeyen misafirlere biraz yesin de yatıp uyunun bari denilerek de ikram edilir, bu yat geberlikler.", diye de takıldım bizim gençlere.

"**Ama teyzeee bize de öyle mi demek istiyorsun şimdi?**" sesleri yükseldi tabi kaha-kahaların arasında...

Önceki gece de, kış gecelerinin vazgeçilmezi, termiyeği yine ilk bizde tatmışlardı. Kabuğunu çıkarmaları gerektiğini hatırlatmadığımız için önce kabuğuyla ağızlarına atmışlar, sonrasında kabuğunu kolayca çıkarmak için epey talim yapmaları gerekmişti.

"Su dolu bir kabın içersine bir miktar tuz atılarak bir kaç saat bekleldikten sonra kabukları çıkartılarak, leblebi gibi yenilir" diye anlatmışım...

Bu şekilde, bizim için gayet doğal ve sıradan hale gelen şeylerin başkaları tarafından çok şaşırılarak, hayretler içerisinde, gözleri fal taşı gibi açılarak öğrenilmeye çalışılması kızımın da, benim de çok hoşumuza gitti doğrusu...

Kültürü yansıtan öğelerin başında gelen yeme-içme, aslında kuşaktan kuşağa aktarılan eğlence anlayışının da önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Yeme-içmeyi seven atalardan geldiğimizden midir acaba, uzun kış gecelerindeki muhabbetlerimiz, eğlencelerimiz de hep yeme-içme etrafında döner dolaşır bizlerin.

Zamanla her ailenin kendi birikimi ve beğenisi doğrultusunda bu kış sofralarının içeriği ve şekli değişse de Konya yöresine özgü, kendine ait unsurlarıyla genel anlamıyla oturmuş bir kültürü var.

Bu tür eğlenceli sofraların maksadı sadece doymak değil, aynı zamanda güzel sohbetler ile kişiler arası samimiyetin de artmasını

sağlamak...

Eskiden, bizim çocukluğumuzda elektrikli sürekli gider, her evde, el altında, üç-beş mum mutlaka bulundurulurdu. En güzel anlardı o zamanlar, babam duvardaki elinin gölgesine şekiller verir, köpek, tavşan yapardı. Annem çetnevır hazırlar, bir taraftan yer, diğer taraftan tombala oynardık.

Lakin evde kaldığımız akşam sayısı yok denecek kadar az olurdu... Neredeyse her akşam üç-dört komşu birleşip bir başka komşunun evinde toplanılırdı. Daha babamız işten gelmeden sofrayı hazır eden annemiz, yemek sonrası bir taraftan sofrayı alalecele toparlayıp bulaşığa girer diğer taraftan biz çocuklarına **"Hadi kızım, hadi oğlum bugün Nihan teyzelere gidiyoruz, paltolarınızı giyinin."** derdi...

İki-üç kapı ötedeki komşuya çıkılır, giderken de diğer komşuların kapısına vurularak **"Hadi biz gidiyoruz, gelin siz de vaktiyle"** denilirdi.

O gün komşu oturmasının kendinde olacağını bilen komşu teyze ikindi vaktinden diğer odaların sobalarını da yakardı ki; zaten küçük olan oturma odalarında çocukların oturup kaynaşacağı alan olmaz, onlar misafirler için sobası yakılan diğer odalara geçerlerdi.

O günlerde misafirlere gidilirken ev sahibine yük olunacak mı, diye hiç düşünülmezdi. O bahçeli, küçük, iki oda, bir mabeyin evlerde her türlü yiyecek, içecek misafirlerin önüne konulurdu.

Şimdiki kadar çok çeşit olmasa da o günkü lezzetin çok azı bile şimdilerde bulunamıyor ne yazık ki.

Hatırladıklarım arasında, özellikle ramazan gecelerinde, teravih namazından gelen babalarımız, çay, kahve, meyve, sohbet derken vaktin nasıl ilerlediğini sanırım fark etmezler; bunun böyle olacağını zaten bilen ev sahibi olan teyze de çoktan sahurulukları hazırlamaya başlardı. O zamanlar ne internet, ne cep telefonu ve ne de sosyal medya bağımlılığı vardı. Siyah-beyaz televizyonu olan evlerde eğler izlenilecekse bir program, çoluk, çocuk hep birlikte izlenilirdi, farklı odalarda, farklı televizyonlar ile değil...

O uzun kış gecelerinde, özellikle de kar yağdıysa muhakkak arabaşı içilirdi. Arabaşı hamurunu gündüzden annelerimiz bir araya gelip zaten pişirmiş olurlardı. Erkekler bir sinide, kadınlar ve çocuklar başka bir sinide otururlardı.

Oradaki kesik hamur alınıp, boşalan yere konulan taştan bol acılı, ekşili çorba hızlı hızlı içilir "aman soğumasın" diye de diğer taraftan tencerenin altı kapatılmadan sürekli kaynatılır, biten tas hemen tekrar doldurulurdu. Baklava dilimi şekli verilen hamurdan, kaşıkla kesilip alınan kısmını, çorbaya daldırıp düşür-

meden, çorbayla birden ağza atabilmek ve hele de çiğnemenin yutmayı becerebilmek büyük maharetti biz çocuklar için.

Ama ramazansa dediğim gibi sahuruluklar hazırlanmaya başlanırdı... Erişte, hoşaf, küflü peynir, haşlanmış yumurta, reçel, akşamdan kalan yemekler, börek, kıkırdak, tahin-pekmez, soğuk kavurma, yufka eklemek... Kısacası evde her ne varsa envai çeşit yiyecek sofraya taşınırdı.

Kahvaltı deseniz değil, akşam yemeği deseniz değil. İkisinin karışımından oluşan bir yemek cümbüşü olurdu o sofralar...

Bu arada gecenin ilerleyen saatlerinde, sahur vaktine doğru en küçük çocuklar çoktan uyumaya başlar, diğerleri ise, sahura katılabilmek için ha bire kapanan gözlerini açık tutabilmek için olabildiğince direnirlerdi. Üstelik sininin etrafına sığmayacakları için onlar için ayrıca hazırlanan küçük sinili sofraya oturmamak için de hayli direnirlerdi. Çünkü onlar da büyükleriyle, onlar gibi oruç tutacaklardı ve öyleyse onlarla aynı sofradan yeme hakkına sahiptiler.

O küçük çocuklar çoktan büyüdüler şimdi...

Kış geceleri yine uzun...

Ama gölgeoyunatan babalara, samimikomşuluklara, dostluklara, sofralara hasretler...

**MESNEVÎ'NİN
GÖLGESİNDE**

AHMET SEVGİ

میل جان در حکمتست و در علوم
میل تن در باغ و راغست و کروم

*Can; hikmete, ilimlere; tense bağa,
bahçeye, üzüme meyleder.*

(Hz. Mevlânâ)

CAN ve TEN

*Ten sofraya yönelir, can ise irfan meclisine gider,
Hâsılı; kimi midesine, kimi gönlüne hizmet eder.*

(Ahmet Sevgi)

HIÇ

Tut elimi buradan gidelim. . .

Nereye? Başka bir yere, başka bir şehre,
başka bir ülkeye ya da başka bir kıtaya?

Yok yok bunların hiçbiri değil.

Ya? Başka bir gezegene diyecek değilsin
herhalde!

Anlatamadım sanırım; kastettiğim duyularla kavranamayan, gözlerin görmediği kulların duymadığı hayallerin ulaşmadığı; telaş endişe kederin uğramadığı, taamin suyun abdesthanenin ihtiyaç addedilmediği, ruhun şekil şemailler içine hapsolmediği hatta cismin ve ismin bile zaptırapıt altına alamadığı yalnızca küçücük bir kısmı tahayyül edilebilen bir ütopya.

Hani şu aşkın ve aşkınlıkların yaşandığı / yaşanabildiği, kanatların olmadan uçabildiği, genzinde serin, mayhoş şerbetlerin latif tadı; basiret gözüyle gördüğün bir çizgiyle sınırlandırılmamış uçsuz bucaksız ufuk. . . Hani zaman zaman gök kubbeyi kat kat örten gri dumanlı bulutlardan ne güneşi ne ayı ne yıldızları görebildiğin gibi aşağı bakınca yaşlı kocakarıya ait viranelerin görünmediği katmanlar üstü bir sonsuzluk. . .

Cennet işte, cennet değil mi kastettiğin? İlahi! Öldürür insanı şu senin gizemliliğin.

Hayır, bahsettiğim bu değil. Nasıl desem; asıl kastettiğim zamanlar, mekânlar ötesi bir yer. Mekânsız ve zamansız olduğu için belki yer bile denemez oraya. Bu durumda cennet de nihayetinde bir mekân olduğundan orası cennet olamaz.

Ulaşılabilecek bir merteye belki de dediğin yer; zirve, son nokta, gaye, hedef, Nirvana?

Yok yok o hiç değil!

O zaman suflerinin sözünü ettiği hiççilik olabilir ya da ne bileyim nihilizm?

Yok artık! Basit bir ütöpik hayali nerelere getirdin? Demek istediğim sistemlerin, kalıpların dışında ödül- ceza barındırmayan perde arkasına geçmeden varlabilecek bir özler ve özgürler diyarı. Bunun mutasavvıf felsefesiyle ilgisi olmadığı gibi adına nihilizm denen ve asıl amacı tanıyı saf dışı bırakmak olan o sapkın akımla da uzaktan yakından ilgisi yok.

Bahsettiğim şeylere senin açıdan bakınca ne denebilir ki sen de haklısın. Doğar doğmaz kalıplara sokulan insan bu kalıplar dünyasında ilmi açıdan ne kadar ilerlerlerse ilerlesin hep bir şeklin içine hapsolmek durumunda kalıyor. Belki de yaşamının temel şartı bu. Cahil, dar kafalı, bir noktada saplanıp kalmış diye nitelediğimiz insanlardan sözüm ona okumuş yazmış takımının ne farkı var? Daha çok bilgi daha çok kalıp demek değil mi? Bu durumda sırf o ken-

FATMA
TUTAK

dini daha az kalıba soktu diye cahil olarak etiketlediğimiz insanlara haksızlık etmiş olmuyor muyuz?

Ne yani kalıplanmamak için okumayalım mı bunu mu demek istiyorsun?

Hayır; bilmiyorum. Konu ne zaman buralara geldi onu da anlamıyorum. Boş ver saçmaladım sanırım ya da en iyisi sesli düşündüm diyelim.

Aslında dediğin şeyi anlıyorum. Bu, dünya kuruluşu beri Ademoğullarının yaşaya geldiği kadim bir bocalama hali. Sonsuzluktan gelen sonsuzdan bir cüz olan ruh çamurdan kalıplara hapsolüp bir de üstüne bir fanusun içinde yaşamaya mahkûm edildiğindedir ki ait olduğu asıl vatanından firakı aklına düştükçe kafesteki çaresiz bir kuş gibi çarpınır ve yalnızca rüya âleminde seyran eylediği silaya kavuşma iştiyakı duyar.

Aşk olsun! Madem başından beri anlamıştın ne diye uğraştırdın? Hem dostun halini sessiz harfsiz kelimesiz yalnızca hal diline kulak vererek sezme ne oldu?

Seni anladığımı başından söyleseydim eğer bu güzel sohbeti yapabilir miydik? Hem konuşup ferahlamış oldun fena mı?

Sanırım hakkın var. Bu ruh haliyle asla konuşmazdım. Hadi affettim seni.

O halde sana deniz kenarına gitmeyi öneriyorum. Senin şu "uçuş uçuş" mekânın mekâna benzemez belki lakin dağ başlarına, deniz ve okyanuslara, uçsuz bucaksız tarlalara ya da göğe bakmanın ruha kendi öz vatanını hatırlatığı için son derece iyi geldiğini okumuştum.

Okumaktan bahsetmişken geçen gün sana önerdiğim kitabı okudun mu?

Yok daha vakit bulamadım. Hem düşündüm de daha fazla okumak bizi yeni kalıplara sokmaz mı?

Geç dalganı bakalım. Bir gün elime düşersin.

Kızma hemen şaka yaptım.

Şaka bir yana iyi ki varsın. Sayende şimdiden ferahladım. Az önce bahsettiğin o ruhu aydınlatan şeyler listesine bir madde daha eklenmeli bence; aynı dili konuşabildiğin, yanında rahatlıkla saçmalayabildiğin, seni her durumda anlayan ve koşulsuz sevgisinden emin olduğun bir dost. . .